

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาสังคมทุกด้าน เพราะการศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศให้เป็นผู้ที่มีความคิด ทักษะ และเจตคติที่ช่วยให้ผู้ที่ได้รับการศึกษานั้นรู้จักตนเอง เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งยังสามารถนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับไปใช้แก้ปัญหาของตนและของส่วนรวม อันเป็นการเสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น ดังนั้นประเทศที่มีประชากรได้รับการศึกษาสูง จึงเป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้า

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลมีนโยบายที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชน และได้เน้นความสำคัญของการให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยตลอด ดังที่ ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2513: 265) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาว่าเป็นการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนชีวิตอนาคตของเยาวชนที่กำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ วิธีชีวิตในวันหน้าจะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาหรือการตัดสินใจเลือกศึกษาระดับนี้ กำลังคนในประเทศชาติต้องการมากคือกลุ่มคนที่มีการศึกษาระดับกลาง หรือผู้ที่จบระดับมัธยมศึกษา คนกลุ่มนี้จะต้องมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะออกไปประกอบอาชีพที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและประเทศชาติได้ ถ้าการจัดการศึกษาระดับนี้ขาดคุณภาพแล้ว การศึกษาแขนงอื่นก็พลอยกระทบกระเทือน การพัฒนาประเทศก็เป็นไปอย่างลุ่ม ๆ คอน ๆ คุณภาพการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจึงจัดว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการทาง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญในหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในอันที่จะเสริมสร้างผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ มีเหตุผลในการตัดสินใจ สามารถเลือกแนวทางในการปฏิบัติตนอยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญยิ่งต่อสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพราะเป็นวิชาที่มีขอบเขตกว้างขวาง เนื้อหา สอดแทรกอยู่ทุกแขนงวิชาของหลักสูตร ดังที่ พระราชวรมุนี (2530: 16) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของวิชาสังคมศึกษาว่า "วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญมากเป็นพิเศษ เพราะ

เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคนที่ต้องพัฒนาถึงจิตใจ ความคิด ค่านิยม ลักษณะนิสัย ทำให้คนรู้จักตนเอง รู้จักสังคม ทำให้เกิดความสำนึกที่จะปรับปรุงตนเอง ชุมชน และประเทศชาติ เป็นวิชาที่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจกันของประชาชนในชาติและทั่วโลก ถ้าเรียนอย่างถูกต้อง แล้ว วิชาสังคมศึกษาจะทำให้ผู้เรียนเกิดภาพรวมในวงความรู้ ความคิด เกิดชีวิตคนและโลกทัศน์ ที่ถูกต้อง ไม่มีวิชาใดจะทำให้เกิดภาพรวมได้อย่างวิชานี้" กระทรวงศึกษาธิการซึ่งรับผิดชอบ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของวิชาดังกล่าวว่าเป็นวิชาที่จะช่วยให้เยาวชนเกิดความสำนึกในการ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมส่วนรวมและรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติบ้านเมืองเอาไว้ จึงจัดวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาบังคับในหลักสูตร ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งนักเรียนทุกคนจะต้องสอบผ่านวิชานี้จึงจะจบหลักสูตร

ถึงแม้ว่าวิชาสังคมศึกษาจะมีความสำคัญดังกล่าวมาแล้ว แต่การเรียนการสอนจะบรรลุผล มากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์ วิธีสอน ตัวครู นักเรียนและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ (กรมวิชาการ 2521: 154) จากสรุปรายงานการ สัมมนาหลักสูตรสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2531: 96) พบปัญหาสำคัญ ที่ทำให้การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาไม่บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้เท่าที่ควร ว่าเกิดมาจากตัวครู ผู้สอน ครูส่วนใหญ่สอนเฉพาะเนื้อหาตามหนังสือเรียน ใช้วิธีสอนวิธีเดียวคือการบรรยาย ขาด ความรู้และประสบการณ์ในการสอน ไม่มีความรู้และประสบการณ์เพียงพอที่จะสอนด้วยวิธีการอัน หลากหลายที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการวิเคราะห์ วิจัย และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการ พัฒนาตนเอง ซึ่งจากผลสรุปดังกล่าวสอดคล้องกับรายงานการติดตามผลและแนะนำการใช้หลักสูตร ระดับมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา (2528: 6-7) ที่พบว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอน รายวิชาต่าง ๆ ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ส่วนใหญ่เกิดมาจากพฤติกรรมการสอนของครู ซึ่งครูเป็นจำนวนมากยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ครูยังเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน แสดงบทบาทของตนในฐานะผู้ป้อนวิชาความรู้ให้นักเรียน นักเรียนเป็นเพียงผู้รับความรู้เท่านั้น นอกจากนี้ครูยังเป็นผู้ไม่ใส่ใจหาความรู้และวิธีการสอนให้ทันสมัย ขาดเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ไม่ เตรียมการสอน ขาดความรับผิดชอบในวิชาที่สอน สอนไม่เต็มเวลาและเต็มหลักสูตร สอนแล้ว ไม่ติดตามผล ขาดความรู้ในหลักวิชาชีพครูและจิตวิทยาการศึกษา ครูไม่เข้าใจหลักการสอนโดย ยึดจุดประสงค์ ครูบางคนต้องทำหน้าที่หลายอย่าง ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติการสอน ไม่มี ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

จากการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาของเขตการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 10 (กรมวิชาการ 2528: 40-41) นับแต่ปีการศึกษา 2526 เป็นต้นมา พบว่านักเรียนในระดับดังกล่าวสอบได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุดในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิชาพื้นฐานอาชีพและภาษาอังกฤษ และนักเรียนของทุกจังหวัดในเขตการศึกษานี้สอบได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศทุกรายวิชาที่มีการทดสอบ

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน จะเห็นได้ว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ดังที่ วิจิตร ศรีสะอ้าน (2514: 5) ได้กล่าวว่า "ครูคือหัวใจของการพัฒนาการศึกษาทั้งมวล ถ้าครูอยู่ในสภาพด้อยพัฒนาไซ้ ก็อย่าหวังเลยว่าเยาวชนของชาติจะไม่ด้อยพัฒนาไปด้วย" ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (2528: 138) ที่ว่า ในการจัดการศึกษานั้น ครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการเรียนการสอน ผลการเรียนรู้ของนักเรียนขึ้นอยู่กับครู ประสิทธิภาพของการศึกษานั้นจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพและสมรรถภาพของครู องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1965: 107) ได้เน้นถึงคุณภาพของครูว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดอัตราการขยายตัวด้านการศึกษาทั้งในทางปริมาณและคุณภาพว่า การขาดแคลนครู อุปกรณ์การสอนยังไม่ทำให้เกิดความล่าช้าทางการศึกษาเท่ากับการขาดแคลนครูที่เหมาะสม

การพัฒนาคุณภาพของครูในโรงเรียนในปัจจุบันนี้ ได้มีการคิดค้นวิธีการและรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการที่จะปรับปรุงและพัฒนาครูอาจารย์ในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดฝึกอบรม สัมมนา ประชุมปฏิบัติการจัดส่งไปศึกษาต่อ พาไปดูงาน จัดศูนย์วิชาการในโรงเรียน จัดนิทรรศการ เพื่อแสดงผลงานและให้มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นต้น แต่ก็ยังไม่สามารถบรรลุดุประการประสงค์ที่วางไว้ได้ครบถ้วน ทั้งนี้เนื่องจากมีปัจจัยอื่นร่วมด้วยหลายประการ แต่ปัจจัยที่สำคัญอันหนึ่งคือตัวครูเอง ดังที่ ชงค์ วงศ์พันธ์ (2518: 4) ได้กล่าวว่าปัจจัยที่ทำให้ครูเป็นจำนวนมากขาดคุณภาพเป็นเพราะครูเหล่านั้นไม่หาทางที่จะเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงาน และไม่มีการพัฒนาตนเองให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งสุรศักดิ์ หลาบมาลา (2532: 38 - 39) ได้กล่าวว่างานครูเป็นงานที่ต้องพบกับความเครียด อารมณ์เสีย และจำเจอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ครูจำนวนไม่น้อยในปัจจุบันที่สอนไปวันหนึ่ง ๆ อย่างหมดไฟในตัวปราศจากความคิดที่จะพัฒนาตนเองและพัฒนางานที่รับผิดชอบให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยความเป็นจริงแล้วผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูนั้นจะต้อง เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพของตนอยู่ตลอดเวลา

และสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ ประคินันท์ อุปรมัย (2526 : 53) กล่าวว่า "ครูต้อง เป็นผู้เสริมสร้างและจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เป็นปัจจุบันให้กับ เด็ก ถ้าครูตามไม่ทันกับความรู้ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงแล้ว ครูก็ ไม่สามารถจัดสรรประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับ เด็กได้"

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมครูให้มีความพร้อมทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ อีกทั้งบุคลิกภาพที่เหมาะสม ที่สำคัญที่สุดคือครูต้องมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มุ่งมั่นการพัฒนาตนเองให้เกิดความงอกงามในวิชาชีพอยู่เสมอ แต่เนื่องจากปรากฏว่าบรรดาครูในโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศไทยมีบุคลิกภาพที่มีคุณวุฒิ ประสบการณ์การทำงาน สถานภาพส่วนบุคคล พื้นฐานการศึกษาที่ได้รับ ตลอดจนอยู่ในสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ประกอบกับในปัจจุบันสภาพของสังคมไทยมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยี ซึ่งก่อให้เกิดความรู้และแนวคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ได้รับการพัฒนาศึกษาค้นคว้าเพิ่มขึ้นตลอดเวลา จึงเป็นการสมควรที่ครูสังคมศึกษาทุกคนจะได้ตระหนักและสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบด้วยการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนั้น แต่ในการพัฒนาครูให้ได้ผลนั้น ต้องเกิดจากความต้องการของครูที่จะพัฒนาตนเอง เป็นสำคัญ ดังนั้นการวิจัยเพื่อทราบความต้องการในการพัฒนาตนเองของครูแล้ว จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดดำเนินการ เพื่อพัฒนาคุณภาพของครูให้สอดคล้องกับความต้องการของครูได้ ผู้วิจัยซึ่ง เป็นครูสังคมศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตการศึกษา 10 ซึ่งเป็นเขตการศึกษาที่มีโรงเรียนมัธยมศึกษามากที่สุด (กรมสามัญศึกษา 2526 : 19) จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาตนเองของครูสังคมศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัดและ เศรษฐกิจต่างกัน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 10 เพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการจัดปรับปรุงและส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 10
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาตนเองของครูสังคมศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัดและ เศรษฐกิจต่างกัน

สมมติฐานการวิจัย

ตามทฤษฎีของมาสโลว์ (Abraham H. Maslow อ้างใน ชัยพร วิชชาวุธ (2525: 136) มนุษย์เกิดมาพร้อมความต้องการ 5 ประเภทตามลำดับดังนี้คือ ความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) ความต้องการสวัสดิภาพ (Safety Needs) ความต้องการได้รับการยอมรับ (Needs for Belongingness and Love) ความต้องการความนิยมนับถือในตนเอง (Self-Esteem) และความต้องการพัฒนาศักยภาพของตน (Self-Actualization) มนุษย์จะมีความต้องการตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงความต้องการในระดับสูงสุดที่ไม่เท่ากัน โดยเฉพาะความต้องการพัฒนาศักยภาพของตนซึ่งเป็นความต้องการระดับสูงสุดเป็นความต้องการของมนุษย์ที่อยากจะรู้จักตนเอง ต้องการรู้ว่าตนเองมีคุณสมบัติ มีความสามารถ มีข้อบกพร่องอย่างไร และจะมีวิธีการอย่างไรที่จะพัฒนาตนเองให้บรรลุถึงศักยภาพของตนให้สูงที่สุดสำหรับในประเทศไทย กรณีย์ เฮงพานิช (2528: ฉ) ได้วิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการสอนของครูประถมศึกษา เขตการศึกษา 8 ตามการรับรู้ของตนเอง" พบว่าครูที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา และสภาพทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน แสดงการรับรู้ว่าตนเองมีพฤติกรรมด้านเทคนิคการสอน คุณธรรม และบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการวิจัยของ สุภาพร สุทธิ (2529: 92-96) เรื่อง "การเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองของครูประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" พบว่าครูที่มีรายได้ต่างกัน และมีสถานภาพสมรสต่างกัน รับรู้ว่าคุณภาพของตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และการวิจัยของ ขรณี หมั่นรักษ (2513: 4) พบว่าพฤติกรรมการสอนของครูส่วนใหญ่ที่ต่างกันเป็นผลมาจากลักษณะที่แท้จริงของตัวครูแต่ละคนและผลที่เกิดจากการศึกษาอบรม ทำให้ครูมีความเชื่อค่านิยม แรงจูงใจ และความต้องการที่แตกต่างกัน

จากแนวคิดตามทฤษฎีของมาสโลว์ และงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงว่าบุคคลที่มีภูมิหลังแตกต่างกันจะมีความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของครูสังคมศึกษาที่มีภูมิหลังทางสังคมและ เศรษฐกิจต่างกัน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 10 ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

1. ครูสังคมศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี ต้องการพัฒนาตนเองแตกต่างกัน
2. ครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ต้องการพัฒนาตนเองแตกต่างกัน

3. ครูสังคมนาศึกษาที่มีสถานภาพโสด สมรสอยู่ด้วยกัน หม้าย และสมรสแล้วแยกกันอยู่ ต้องการพัฒนาดนเองแตกต่างกัน

4. ครูสังคมนาศึกษาที่มีเฉพาะรายได้ประจำ และครูสังคมนาศึกษาที่มีรายได้ประจำรวมกับ รายได้อื่น ๆ (เช่นรายได้รอง หรือค่าสอนพิเศษ) ต้องการพัฒนาดนเองแตกต่างกัน

5. ครูสังคมนาศึกษาที่มีสภาพทาง เศรษฐกิจโดยมีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย สามารถดำรง ชีวิตอยู่ในระดับดีพอควร รายได้เพียงพอกับรายจ่าย แต่ดำรงชีวิตอยู่ได้ในระดับไม่ดีเท่าที่ควร และ ครูสังคมนาศึกษาที่มีสภาพทาง เศรษฐกิจ รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ต้องการพัฒนาดนเองแตกต่างกัน

ขอบ เขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูสังคมนาศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10

2. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาดนเองของครูสังคมนาศึกษาในด้านต่อไปนี้

2.1 ความสามารถในทางวิชาการและวิชาชีพ ได้แก่

2.1.1 การติดตามความเคลื่อนไหวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาชีพครู

สังคมนาศึกษา

2.1.2 การจัดการเรียนการสอนด้านการวางแผนการสอน การดำเนินการ

การสอน การวัดผลประเมินผล และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.1.3 การจัดการงานเกี่ยวกับนักเรียนในด้านงานอาจารย์ที่ปรึกษาหรือ

ครูประจำชั้น งานปกครองนักเรียน งานแนะแนวนักเรียน และงานบริการนักเรียน

2.2 ด้านความสามารถในการปฏิบัติงานทั่วไป ได้แก่

2.2.1 งานธุรการโรงเรียน

2.2.2 งานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ การเป็นผู้นำ การมีมนุษยสัมพันธ์ การมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความต้องการพัฒนาตนเอง หมายถึง ความปรารถนาของครูสังคัมศึกษาที่จะปรับปรุงหรือยกระดับขีดความสามารถด้านวิชาการและวิชาชีพ การปฏิบัติงานทั่วไป และด้านบุคลิกภาพด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการปฏิบัติงาน

ครูสังคัมศึกษา หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติการสอนวิชาสังคัมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 10 ประจำปีการศึกษา 2533

ภูมิหลังทางสังคัม หมายถึง ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และสถานภาพสมรสของครูสังคัมศึกษา

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้และสภาพทางเศรษฐกิจของครูสังคัมศึกษา

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของครูสังคัมศึกษาที่ได้รับ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี

ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานของครูสังคัมศึกษา ตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ น้อยกว่า 5 ปี 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปี

สถานภาพการสมรส หมายถึง ภาวะทางการสมรสของครูสังคัมศึกษาที่เป็นที่ยอมรับทางนิตินัย โดยสังคัมแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ โสด สมรสอยู่ด้วยกัน หม้าย และสมรสแล้วแยกกันอยู่

รายได้ หมายถึง เงินหรือค่าตอบแทนต่าง ๆ ที่ครูสังคัมศึกษาได้รับ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีรายได้ประจำ และกลุ่มที่มีรายได้ประจำรวมกับรายได้อื่น (เช่น อาชีพรองหรือค่าสอนพิเศษ ฯลฯ)

สภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง การประเมินรายได้และรายจ่ายจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจของครูสังคัมศึกษา โดยภาพรวมตามการประเมินของครูสังคัมศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับคือ

1. รายได้เพียงพอกับรายจ่าย สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในระดับดีพอควร
2. รายได้เพียงพอกับรายจ่าย แต่ดำรงชีวิตอยู่ในระดับไม่ดีเท่าที่ควร
3. รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 10

เขตการศึกษา 10 หมายถึง พื้นที่การศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ประกอบด้วย
จังหวัด 7 จังหวัด คือ อุบลราชธานี นครพนม กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธร
และมุกดาหาร

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1. เป็นแนวทางแก่ผู้บริหารโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดดำเนินการ
เพื่อช่วยเหลือให้ครูสังคมนักศึกษาพัฒนาตนเองได้
2. เป็นแนวทางแก่ครูสังคมนักศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในการพัฒนาตนเอง
3. เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย